

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА Ка-
федра практичної та клінічної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної роботи
Майя НІКОЛАЄВА
“*Майя*” 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Професійна орієнтація і психологічний професійний відбір

Рівень вищої освіти:	Третій (доктор філософії)
Галузь знань:	<u>05 Соціальні та поведінкові науки</u>
Спеціальність:	<u>053 Психологія</u>
Освітньо-наукова програма:	<u>Психологія</u>

ОНУ
2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Професійна орієнтація і психологічний професійний відбір». – Одеса: ОНУ, 2024. – 12 с.

Розробник: Людмила ЦИБУХ, к. психол. наук, доцент каф. практичної та клінічної психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри практичної та клінічної психології

Протокол № 1а від. “ 30 ” серпня 2024 р.

Завідувач кафедри _____ (Ольга ЛИТВИНЕНКО)

Погоджено із гарантом ОНП «Психологія»

_____ (Оксана КОНОНЕНКО)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК)

Факультету психології та соціальної роботи

Протокол № 1 від. “ 30 ” 08 24 р.

Голова НМК _____ (Маргарита КРЕМЕНЧУЦЬКА)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ___ від. “ ___ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри _____

Протокол № ___ від. “ ___ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів –3 годин –90 змістових модулів – 2	Галузь знань 05 - <u>Соціальні та поведінкові науки</u> Спеціальність 053 <u>Психологія</u> Рівень вищої освіти: <u>третій (доктор філософії)</u>	Вибіркова дисципліна	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	-
		<i>Семестр</i>	
		2-й	-
		<i>Лекції</i>	
		12 год.	-
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		12 год.	-
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
		66 год.	год.
		Форма підсумкового контролю: <u>залік</u>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни «Професійна орієнтація і психологічний професійний відбір» полягає у оволодінні теорією і практикою формування і проведення психологічного відбору та профорієнтації молоді та у сприянні формуванню умінь та навичок застосування результатів досліджень у науково-викладацької діяльності; розвиток власних соціальних навичок (soft skills).

Завдання

- оволодіння докторантами базовими поняттями і принципами профорієнтаційної роботи;
- виявлення системи поглядів та концептуальних підходів в галузі психологічного професійного відбору і профорієнтація, з метою формування оптимальних умов та характеру різних видів професійної діяльності з урахуванням цілісної особистості;
- розуміння психологічних аспектів різних видів діяльності та умов праці;
- володіння вміннями використовувати і застосувати методики і тести дослідження профпридатності

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність - Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати значущі комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері психології, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Здатність розв'язувати комплексні проблеми психології на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК1. Здатність виокремлювати, систематизувати та прогнозувати актуальні психологічні проблеми, чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

СК3. Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти в сфері психології та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство та відповідальність під час їх реалізації; забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач третього освітнього рівня демонструвати наступні результати навчання:

РН3. Виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження.

РН8. Визначати свої професійні можливості та завдання підвищення професійної кваліфікації й професійної мобільності.

3. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Сутність професійної орієнтації

Тема 1. Професійна орієнтація, як напрямок і система.

Управління професійною орієнтацією. Організація професійної орієнтації. Етапи: професійна інформація, професійна консультація, професійний відбір, професійна адаптація. Основи профорієнтації: планування профконсультаційної роботи і основні стратегії психологічного супроводу. Механізм управління професійною орієнтацією.

Види професійної консультації: довідкова, діагностична, медична. Організація професійної роботи у навчальних закладах і виробництві.

Тема 2. Професіо- і психографічне вивчення видів діяльності і професій

Професіографічний аналіз діяльності. Основні принципи вивчення професії: опис конкретного виду праці, професійної діяльності і опис вимог до людини, яка включається в дану діяльність (психограма). Порядок складання професіограм та психограм. Техніко-економічний опис. Організаційні умови і характер праці. Вимоги до загальної і спеціальної підготовки: демографічні, освітні, медико-біологічні, психофізіологічні.

Змістовий модуль 2. Методи психологічного професійного відбору

Тема 3. Психодіагностичний інструментарій оцінки професійно важливих якостей

Основні показники професійної придатності – професійно важливі якості (ПВЯ). Методи, методики і тести психодіагностики: коректурні проби; хронорефлексометрія, динамометрія, тремометрія. Стан вищої нервової діяльності та вищих психічних функцій людини: сила, баланс основних нервових процесів. Психомоторна та локомоторна рухливість. Екстраверсія-інтроверсія та нейротизм. Особистісні фактори Кеттелла (ММРІ-566, 377, 71). Проективні техніки (ТАТ, Сонді, Люшера та ін.). Когнітивні тести Амтхауера, Векслера, Равена «Аналогії-150».

Тема 4. Сучасні технології психологічного професійного відбору

Програмно-апаратний комплекс (ПАК) прогнозування професійної придатності працівників (СПАС-14), яка базується на застосуванні ПК. Набір професіограм. Теоретична база професійно важливих якостей, методи дослідження психофізіологічних особливостей кандидатів. Методи стандартизації, нормалізації, розробки популяційних нормативів і професійно орієнтованих критеріїв професійної придатності, алгоритми розрахунку показників профпридатності.

Тема 5. Критерії оцінки професійно важливих якостей кандидатів у професію

Вивчення індивідуальних психофізіологічних особливостей, вищих психічних функцій, розумових і психомоторних особливостей кандидата. Індивідуальні швидкісні межі – популяційні та критеріальні. Міра психологічної готовності для навчання в даній професії. Критерії і методи відбору. Діагностичне заключення, висновки і рекомендації.

Оцінка персоналу. Ассесмент-центр – як метод комплексної оцінки персоналу.

Тема 6. Методи оцінки психологічної адаптації осіб, зайнятих у екстремальних видах діяльності.

Формування і аналіз оптимальних процедур дослідження. Розробка релевантного діагностичного інструментарію. Формування основних принципів і правил проведення психологічного вимірювання та системної інтерпретації отриманих даних. Виокремлення й адекватне застосування релевантних методів математичного аналізу. Наявність виробних стрес-факторів та індивідуально- особистісних особливостей реагування. Діагностування хронічної перевтоми, вигоряння, соматичного і психологічного стресу; розрахунок вікового когнітивного потенціалу.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Усь ого	у тому числі				Усьог о	у тому числі			
		л	п	лаб	сп		л	п	лаб	сп
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Сучасний стан психогієни та психопрофілактики										
Тема 1. Професійна орієнтація як напрямок і система.	15	2	2		11					
Тема 2. Професіо- і психографічне вивчення видів діяльності і професій.	15	2	2		11					
Разом за змістовим модулем 1	30	4	4		22					
Змістовий модуль 2. Методи психологічного професійного відбору										
Тема 3. Психодіагностичний інструментарій оцінки професійно важливих якостей	15	2	2		11					
Тема 4. Сучасні технології психологічного професійного відбору.	15	2	2		11					
Тема 5. Критерії оцінки професійно важливих якостей кандидатів у професію.	15	2	2		11					
Тема 6. Методи оцінки психологічної адаптації осіб, зайнятих у екстремальних видах діяльності.	15	2	2		11					
Разом за змістовим модулем 2	60	8	8		44					
Усього годин	90	12	12		66					

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин.
1	Професійна орієнтація як напрямок і система.	2
2	Професіо- і психографічне вивчення видів діяльності і професій.	2
3	Психодіагностичний інструментарій оцінки професійно важливих якостей	2
4	Сучасні технології психологічного професійного відбору.	2
5	Критерії оцінки професійно важливих якостей кандидатів у професію.	2
6	Методи оцінки психологічної адаптації осіб, зайнятих у екстремальних видах діяльності.	2
	Разом	12

**6. Темі практичних занять
Практичні заняття не передбачені.**

7. Теми лабораторних занять Лабораторні заняття не передбачені.

8. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1	Професійна орієнтація як напрямок і система.	11
2	Професіо- і психографічне вивчення видів діяльності і професій.	11
3	Психодіагностичний інструментарій оцінки професійно важливих якостей	11
4	Сучасні технології психологічного професійного відбору.	11
5	Критерії оцінки професійно важливих якостей кандидатів у професію.	11
6	Методи оцінки психологічної адаптації осіб, зайнятих у екстремальних видах діяльності.	11
	Разом	66

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція, пояснення, бесіда, обговорення, дискусія;
- наочні методи: презентація, ілюстрація, демонстрація;
- методи формування практичних умінь і особистісних якостей: виконання практичних завдань, вправи, підготовка презентацій і здійснення виступів перед аудиторією.

Самостійна робота включає роботу з текстовим матеріалом та виконання індивідуальних завдань: складання глосарію, есе, реферату та підготовку презентацій.

1. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

При вивченні навчальної дисципліни здійснюється поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості здобувача з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, практичні заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- питання і проблеми, що розглядаються та обговорюються на практичних заняттях;

- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає: реферати, презентації, практичні завдання.

Форма підсумкового контролю – залік. Залік виставляється за результатами роботи здобувача впродовж усього семестру. Підсумкова оцінка визначається як проста сума балів за результатами поточного контролю за 100-бальною шкалою.

Здобувач одержує підсумкову оцінку за залікову навчальну дисципліну, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни.

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Відмінно (10 балів за тему)	Оцінюється робота здобувача, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, залучає до підготовки як основну, так і додаткову літературу (монографії, періодичні видання, першоджерела, тощо). Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичного завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу;
Добре (7-8 бали за тему)	Оцінюється робота здобувача, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, послуговується науковою термінологією, залучає основну і додаткову літературу. За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
Задовільно (5-6 бали за тему)	Оцінюється робота здобувача, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу,

	допускає істотні неточності та помилки. Може використовувати знання для стандартних практичних ситуацій, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання
Незадовільно з можливістю відпрацювання (1 бал за тему)	Оцінюється робота здобувача, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни. Планує та виконує частину практичних завдань, відсутні сформовані уміння та навички.

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максим к-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Презентація	10	відповідність змісту доповіді здобувача та/або оригінальність візуального представлення відповідному навчальному матеріалу.
Реферат	10	здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела.
Есе	10	здатність продемонструвати розвиток власної думки, зосереджений на обговорюваній проблемі висловлювання; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.

11. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття про види трудової діяльності та професії (класифікація ЄТКС).
2. Вимоги різних видів діяльності до професійно важливих якостей робітників.
3. Основні завдання професійно-психологічного відбору.
4. Структура професійно значущих (важливих) якостей в контексті закономірностей професійного відбору.
5. Поняття про професійну: інформацію, просвіту, консультацію.
6. Поняття про професійну: підготовку, діяльність, адаптацію і атестацію.
7. Роль задатків і здібностей у формуванні професійної придатності.
8. Етапи кадрового психологічного професійного відбору.
9. Професіо- і психографія майбутньої діяльності кандидатів і оптантів.

- 10.Професійно обумовлена структура особистості.
- 11.Структура професійно важливих якостей (ПВЯ).
- 12.Основні вимоги до професійних тестів: валідність, надійність, репрезентативність, диференційованість, релевантність.
- 13.Класифікація методик і тестів, які використовуються у профорієнтації та профвідборі.
- 14.Основні методи психодіагностичного інструментарію: спостереження, опитування, експеримент, клінічна феноменологія, продукти діяльності.
- 15.Психотехнологічні засади формування релевантного психодіагностичного інструментарію – батареї тестів, час тестування, організація процедури, етичні стандарти, та ін.
- 16.Характеристика профорієнтаційного та професійно-психологічного випробування. Ассесмент-центри, їхнє завдання і організація.
- 17.Методи відбору - альтернативні засоби (суб'єктивні та експертні оцінки, line-lafe, співбесіда, рекомендації, графологія, освітні досягнення, та ін.).
- 18.Мета, функції, напрями психологічного супроводження особистості в її життєвому і професійному становленні.
- 19.Принципи побудови і основні напрями психологічної професійної консультації.
- 20.Характеристика етапів проведення професійного консультування.
- 21.Методи психодіагностики в професійному консультуванні.
- 22.Основні поняття тестології, психометрики, психодіагностики.
- 23.Основні поняття нормального розподілу Гауса і його використання у визначенні нормативної бази профпридатності.
- 24.Поняття стандартизації та нормалізації «сирих» оцінок тестів (IQ, 16-PF, MMPI).
- 25.Види шкал (за С.С.Стівенсом у висхідному порядку): якісні/ідіографічні та кількісні/номотетичні. Шкали: Квазічислова, найменувань, порядкова. Інтервальна, відносин, абсолютна.
- 26.Перевага і недолік психофізіологічних методик і проективних технік.
- 27.Різниця у психодіагностичних випробуваннях при профвідборі кандидатів на навчання у ВНЗ; операторів; осіб особових і екстремальних професій.
- 28.Професіографія, психограма та психоло-клінічний аналіз, як системи опису професії.
- 29.Психологічні принципи класифікації видів діяльності та професій.
- 30.Психологічні особливості етапів профвідбору.
- 31.Закон Йоркса-Додсона - U-подібна крива працездатності з оптимумом активації.
- 32.Соціально-економічні фактори, що впливають на вибір професії.
- 33.Вплив психічних властивостей (здатків і здібностей), як складових професійної придатності до того чи іншого виду діяльності, спорту, навчання.
- 34.Абсолютна та відносна непридатність: психологічна характеристика.
- 35.Мета, завдання та структура системи професійної орієнтації.

36. Психологічні особливості діагностування психічних якостей особистості у профорієнтаційній роботі.

12. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточний та періодичний контроль						Сума балів
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль № 2				100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	
15	15	15	15	20	20	

T1, T2, T3, T4, T5, T6 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
70-74	D		
60-69	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-34	F	незадовільно з повторним вивченням дисципліни	не зараховано з повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

- Робоча програма навчальної дисципліни;
- Силабус;
- Мультимедійні презентації;
- допоміжний роздатковий матеріал.

14. Рекомендована література

Основна

1. Гладкова В.М. Профорієнтація. Львів: Новий Світ-2000, 2014. 156 с.
2. Гончарова Н. О. Основи професійної орієнтації / За ред. В. Ф. Моргуна. Навчальний посібник. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 168 с.
2. Коропецька О. М. Психологічні основи професійної орієнтації та самореалізації особистості. Навчальний посібник. К.: КНТ, 2016. 438 с.
3. Луценко О. Л. Тести для вибору професії. К.: Видавництво «Майстер-клас», 2011. 144.
4. Псядло Э.М. Психофизиологический профессиональный отбор: учебно-метод. пособие. Одесса: Наука и техника, 2015. 184 с.

5. Щербакова І.М., Стадник Г.А. Психодіагностика професійного самовизначення особистості: навч.-метод. посіб. Суми: вид-во СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2012. 324 с.

Додаткова

1. Мазяр О. В., Фещук В.В. Основи психометрики. Житомир: вид-во ЖДУ, 2022. 108 с.
2. Москалець В. П. Психологія особистості: Навчальний посібник. К.: Видавництво «Центр учбової літератури», 2013. 262 с.
3. Сучасні проблеми професійної орієнтації учнівської молоді в умовах ринкової економіки: збірник матеріалів круглого столу, 12 травня 2011 року, м. Київ / за ред. Д. О. Закатнова. К.: Видавничий центр ІІТО НАПН України, 2011. 168 с.
4. Панок В. Г. Практична психологія. Теоретико-методологічні засади розвитку. Монографія. Чернівці: Технодрук, 2010. 486 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І.І. Мечникова <http://lib.onu.edu.ua/>
2. Науковий журнал «Психологія та соціальна робота» <http://lib.onu.edu.ua/psychologyua>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського <http://nbuv.gov.ua>
4. Національна психологічна асоціація <https://www.npa-ua.org/>
5. Українська психологічна асоціація <https://www.upa.guru>
6. World Health Organization <https://www.who.int/home>
7. American Psychological Association (APA) <https://www.apa.org/>